

08.02.2021

FINNAN TOIMINTASUUNNITELMA 2021

SISÄLLYS

VERSIOHISTORIA	2
YLEISKUVA.....	2
TEHTÄVÄT	3
FINNAN PERUSTEHTÄVÄ.....	4
TEHTÄVÄT VUONNA 2021	5
1. <i>Ydinpalvelun kehittäminen</i>	6
2. <i>Paras käyttökokemus</i>	9
3. <i>Edistämme tiedonsaantia ja elinikäistä oppimista</i>	10
4. <i>Yhdessä saavutamme enemmän</i>	10
5. <i>Julkisuuskuva</i>	11
ORGANISOINTI JA RESURSSIT	12
TYÖN OHJAUS, ORGANISOINTI, ROOLIT JA VASTUUT	12
PALVELUUN OSALLISTUVAT KANSALLISKIRJASTON TYÖNTEKIJÄT VUONNA 2021	13
SUORITUSTAPA JA TYÖMENETELMÄT	13
TYÖPAKETIT.....	13
RISKIT JA NIIHIN VARAUTUMINEN	14
RISKIANALYYSI	14
SANASTO.....	18

08.02.2021

Versiohistoria

8.1.2021 versio 0.1

Yleiskuva

Tässä suunnitelmassa kuvataan Finna-palveluiden vuoden 2021 tärkeimmät kehittämiskohteet. Niiden perustana on Finna-konsortion linjaukset ja Finnan uusi visio 2021-2025. Näiden tavoitteiden lisäksi Finna-palvelun kehittäminen on aina riippuvaista toimintaympäristön muutoksista.

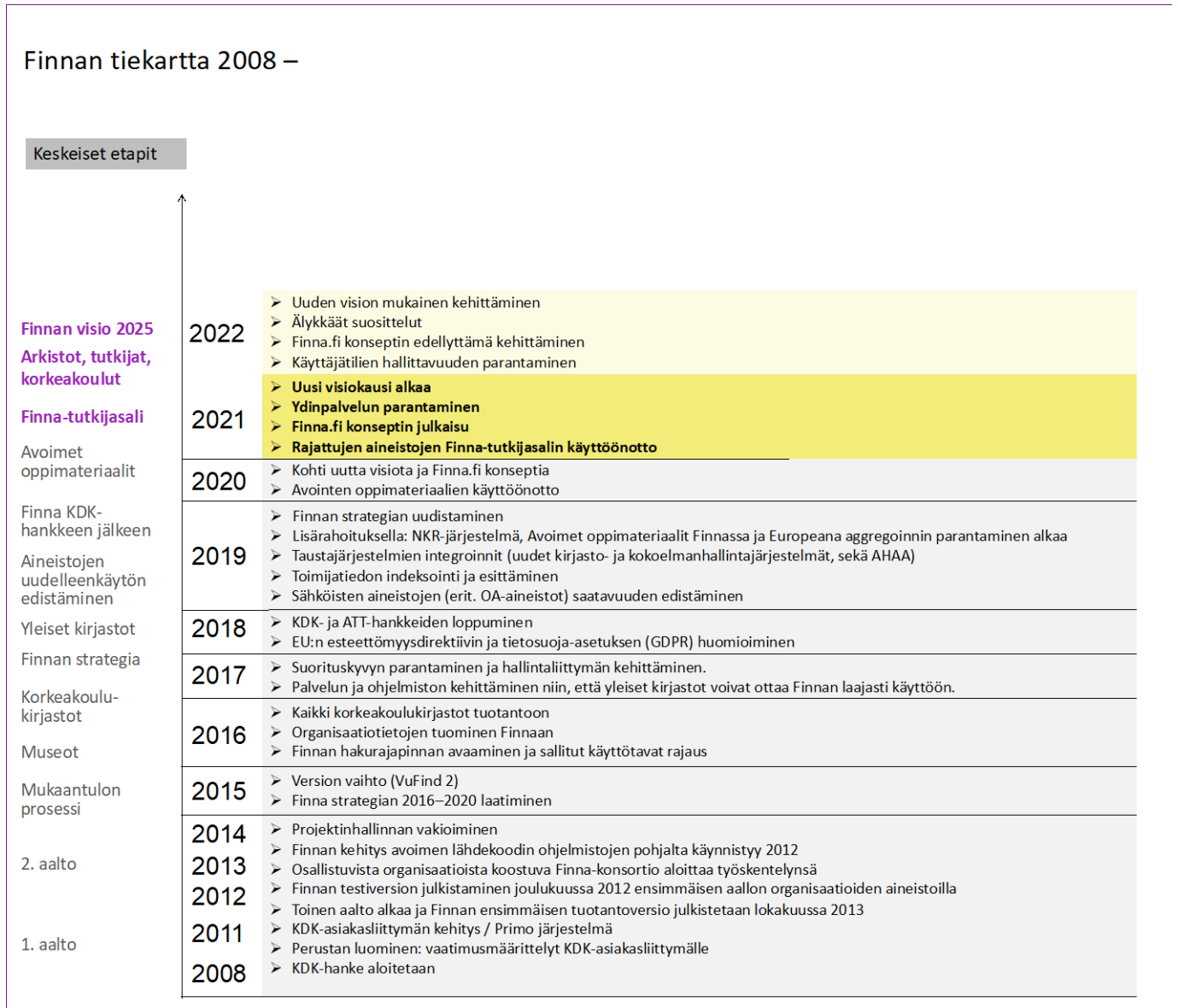
Toimintasuunnitelmaan kirjatut tehtävät ja toimenpiteet toimivat palvelun kehitysjonona, josta toteutukseen otetaan ketterän toimintakulttuurin mukaisesti kulloinkin tarkoituksenmukaisimmat tehtävät.

Kuva 1. Finnan visio 2025

08.02.2021

Tehtävät

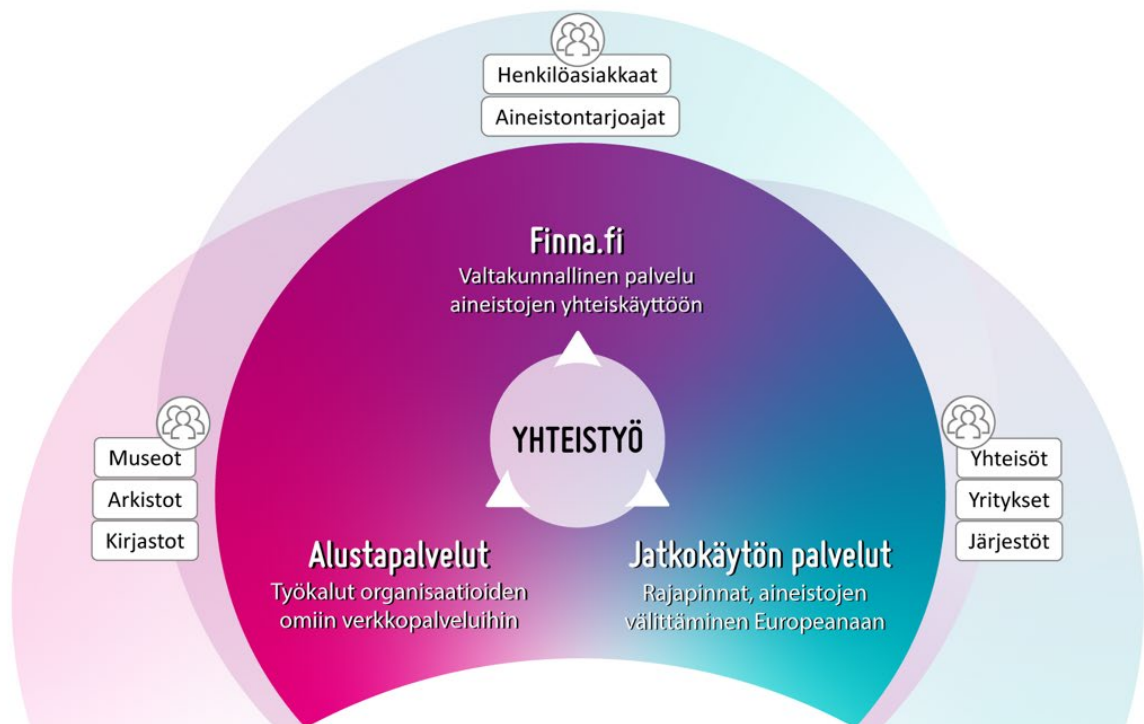

Kuva 2. Finnan tiekartta 2008-2022

08.02.2021

Finnan perustehtävä

Finnan visiossa määritelty perustehtävä: Finna on monipuolinen palvelukokonaisuus, joka tarjoaa kulttuuri- ja tiedeaineistoja laajasti kaikille. Finna palvelut on jaettu kolmeen osa-alueeseen: Organisaatioille tarjottava *alustapalvelu*, valtakunnallinen *Finna.fi* -palvelu aineistojen yhteiskäyttöön ja *jatkokäytön palvelut*, joka tarjoaa rajapintoja aineistojen jatkokäytölle ja mahdollistaa aineistojen viemisen Europeanaan. Perustehtävän mukaisia jatkuvia tehtäviä kuvataan tarkemmin vuosittaisessa toimintasuunnitelmassa silloin, kun niihin liittyy isompia muutoksia tai erityistä kehittämistä.

Kuva 3. Finnan palvelukokonaisuus

Listat tärkeimmistä ydinpalveluun kuuluvista jatkuvista tehtävistä:

- Konsortion toiminnan suunnittelu, koordinointi ja raportointi
- Sopimusten hallinnointi
- Asiakasyhteistyö ja viestintä
- Keskitetty asiakastuki, ohjeistus ja asiakaskoulutukset
- Olemassa olevien palveluominaisuuksien saavutettavuuden ja käytettävyyden parantaminen kuuntelemalla käyttäjien tarpeita
- Finnan ohjelmistojen ylläpito ja hallinta, sekä siihen liittyvä kehitys
  - Avoimen lähdekoodin tuotteiden hallinta

08.02.2021

- Finnaan integroitujen järjestelmien liittyvä muutosten tuki
- Uudet integraatiot ja jo integroitujen palveluiden kehittäminen asiakkaitten ja käyttäjien tarpeiden mukaan
- Finnan rajapintojen hallinta ja niiden käytön seuraaminen
- Finnan konfiguraatiohallinta
  - Aineistoihin, Finna-käyttöliittymiin ja integraatioihin liittyvien asetusten keskitetty ylläpito
- Finnan jakelunhallinta
  - Testaus, ohjelmiston jakeluversion rakentaminen, ohjelmistojen versiopäivitykset, aikataulut, kontrolli
- Finnan palvelininfrastruktuuripalvelut osin yhteistyössä CSC:n kanssa
  - Palvelinympäristön hälytysten seuranta
  - Kapasiteettitarpeiden seuranta
  - Palvelinympäristön kehitys
  - Ongelmatilanteiden selvitykset ja viestiminen asiakkaille
- Finna.fi:n ja sen sisältöosuuksien ylläpito
- Europeana-aggregointi (Formula)
- Järjestelmien, palveluiden ja tiedon yhteentoimivuuden edistäminen yhdessä osallistuvien organisaatioiden kanssa

Tehtävät vuonna 2021

Finnan ydinpalvelun ja sen kehittämisen osuus kasvaa jatkuvasti suhteessa muuhun kehittämistyöhön, kun erilaiset integroinnit lisääntyvät ja organisaatiot siirtyvät myös hyödyntämään palvelun kaikkia puolia tehokkaammin. Palvelu on muuttunut samalla myös yhä keskeisemmäksi osaksi organisaatioiden toimintaa, ja odotukset peruspalvelun kehittymisestä ovat kasvaneet. Mm. 2020 asiakaskyselyiden vastauksissa oli viitteitä parannuskohteista organisaatioille tarjottavassa palvelussa. Organisaatioiden palvelun lisäksi käyttöliittymien peruskäytettävyydessäkin on paljon parannettavaa, mm. mobiilikäytettävyyteen ja saavutettavuuteen liittyviä kehityskohteita on useita. Ylipäänsä käyttöliittymiin liittyviä kehittämissprosesseja ja työkaluja tullaan myös parantamaan, jotta niihin kohdistuviin muutostarpeisiin kyetään vastaamaan nopeammin. Mm. näistä syistä **vuoden 2021 kehityksen painopistettä on tietoisesti siirretty ydinpalvelun kehittämiseen**. Samalla aloitetaan myös vision mukainen kehittäminen, joka on sitä onnistuneempaa mitä vahvemmalla pohjalla ydinpalvelu on.

Mukaantulojen kehittyminen 2021

- Museoiden mukaantulo jatkuu voimakkaana kokoelmahallintajärjestelmien uudistusten sen mahdollistaessa
- Ensimmäiset EAD3-arkistot (eli Yksä, AHAA, Tietoarkisto) tuotantoon
- Myös uusia yleisten kirjastojen mukaantuloja ja verkkokirjastoja. Erit. Pirkanmaan suuren Piki-kirjastokimpan Finna-verkkokirjaston käyttöönottoa pyritään tukemaan.

08.02.2021

1. Ydinpalvelun kehittäminen

Ohjelmiston ylläpidon ja hallinnan kehittäminen

Avoimen lähdekoodin hallinnassa tavoitteena on yhä tiivistyvä yhteistyö ja Finnaan tehtyjen muutosten saaminen mahdollisimman kattavasti VuFind -ohjelmiston päähäaraan.

- Erityisesti pyritään tekemään yhteistyötä, kun VuFind -sivupohjat uudistuvat. Finnassa sivupohjien koodin selkeyttäminen ja koodauskäytäntöjen uudistamisella pyritään mm. nopeuttamaan käyttöliittymäsuunnittelussa tuotettujen uusien ominaisuuksien viemistä tuotantoon. Samalla parannetaan erilaisten käyttöliittymäominaisuuksien hallittavuutta ja parannetaan käyttöliittymien yhdenmukaisuutta. Nk. komponenttikirjaston vaiheittaisen käyttöönoton ja sivupohjien koodin selkeyttämisen lisäksi pyritään parantamaan myös käyttöliittymien saavutettavuuteen liittyviä testauskäytäntöjä. (P1)

Dokumentaatio:

- Kehitykseen ja palvelun ylläpitoon tarvittavaa dokumentaatiota pyritään parantamaan integroitujen palveluiden ja ohjelmistoarkkitehtuurin osalta
- Kuvailuformaattien indeksointiin liittyviä tarpeita kerätään, sekä suunnitellaan eri formaattien indeksoinnin yhtenäistämistä l. kenttien ”mappausta” Finnan indeksiin.
- Finnassa varaudutaan palvelun hiilijalanjäljen mittaamiseen muiden KK:n tarjoamien palveluiden kanssa sovittujen yhteisten periaatteiden mukaisesti.

Asiakaspalvelun ja -viestinnän kehittäminen

Asiakaspalvelun ja asiakasviestinnän kehittämiseen kohdennetaan toimintavuonna omat työpaketit (TP 5 ja TP 6). Niihin liittyy läheisesti myös Europeana-aggregoinnin kehittämisen työpaketti (TP 7).

- Palvelu- ja kehityspyyntöjen seurannan parantaminen (P1)
  - Asiakaslähtöiset toimintatavat pyyntöjen käsittelyssä ja tiedonsaanti pitkittyneistä pyynnöistä.
- Ohjeiden ja koulutusten kehittäminen. (P1)
  - Ohjemateriaalien tarjontaa lisätään ja selkiytetään.
  - Verkkokoulutuksia kehitetään 2020 valmistellun MOOC-kurssin kokemusten pohjalta.
  - Tarjotaan ohjevideoita Finna-käyttöliittymien räätälöintiin liittyvistä tehtävistä.
- Parannetaan Finnan kehityksestä viestimistä ja selkiytetään versionvaihdoksiin liittyvää viestintää. (P1)

08.02.2021

- Viestintäkanavia selkiytetään ja palvelupostin vastaustyyliä hiotaan.
- Lisätään ja kehitetään sektorikohtaista viestintää.
- Kehitetään tarjontaa ruotsinkielisille asiakkaille: asiakaswiki, uutiset ja materiaalien käännätys.
- Avointen oppimateriaalien kirjasto ja Finna Tutkijasali otetaan osiksi jatkuvaa aineistontarjoajien peruspalvelua.
- Aineistojen välittäminen Europeanaan huomioidaan aiempaa kiinteämmin osana asiakaspalvelua, -yhteistyötä ja -viestintää.
- Organisaatioille tarjottavan asiakaspalvelun työtä tehostetaan aineistotyyppien ja toimipistetietojen konfiguraatioiden hallinnassa.
- Selvitetään asiakkaitten Finnaan tuottaman sisällön moderointiin liittyviä vastuita ja parannetaan palvelua ja ohjeistusta tarpeiden mukaan. Moderointiin liittyvät kysymykset lisääntyvät visiokaudella, kun palvelun osallistavuutta pyritään lisäämään.
- Toteutetaan sektorikohtaisesti kohdennettu asiakaskysely osallistuville organisaatioille.

Konsortion toiminnan ja sopimusten kehittäminen

- Finna-konsortiorryhmän toimintaa kehitetään osana Kansalliskirjaston valtakunnallisten palveluiden ohjausjärjestelmän kehitystyötä.
- Viedään päätökseen keskitetyn indeksin muuttumiseen liittyvät neuvottelut indeksin tarjoajan kanssa ja päivitetään korkeakoulukirjastojen Finna-palvelusopimuksen liitteet vastamaan muuttunutta tilannetta.
- Lisätään palvelusopimukseen Finna Tutkijasalin edellyttämä liite, kun Tutkijasaliin liittyvät juridiset vastuukysymykset on ratkaistu.

Finnan hallintaliittymän kehittäminen (P1)

Hallintaliittymän kehittämisessä tavoitteena on palvelupisteen ja asiakasorganisaatioiden työn helpottaminen turvallisesti.

- Uudistuksen käytettävyyssparannukset keskittyvät etusivun ja sisältösivujen, sekä asetusten hallinnan helpottamiseen
- Sisältöjen muokkaukseen liittyvää tietoturvaa parannetaan ja selvitetään tähän liittyvien uusien työkalujen mahdollista käyttöönottoa, sekä toimintatapojen ja ohjeiden parantamista.
- Kehittämisessä uudistetaan myös hallintaliittymän oman käyttöliittymäkoodauksen käytäntöjä ja tekniikkaa, joka parantaa sen kehitettävyyttä ja tehostaa uusien ominaisuuksien tuontia näkymien muokkaukseen.

Palvelun mittaamisen kehittäminen

- Matomon räätälöinti ja tilastointiin liittyvien työkalujen kehittäminen vastaamaan muuttuvan palvelun käytön mittaamisen tarpeita.
- Mittareiden kehittäminen rajapintakäytön seuraamiseksi.

08.02.2021

Finna-hakupalveluiden käytettävyyden parantaminen

- Aineistojen esittämiseen liittyvät parannukset
  - 3D aineistojen esittämisen mahdollistaminen. Ensimmäiset 3D -aineistot tuotantoon. (P1)
  - PDF-tiedostojen esittäminen käyttöliittymissä (Liittyy erityisesti avoimiin oppimateriaaleihin, mutta myös mm. opinnäytteisiin).
  - IIF:n käyttöönoton edistämistä ja yhteistyötä jatketaan, vaikka pilotti ei alkaisi
- Mobiilikäytön parantaminen (P1)
  - Finnan mobiilikäytön parantaminen jatkuu 2020 tehtyjen testien perusteella. Isoimmat parannukset kohdistuvat haun rajauksiin, saatavuustietojen näyttämiseen ja oma tiliin valikoihin.
  - Mobiilikäytettävyyden parantamiseen liittyen vuonna 2021 tutkitaan ja selvitetään myös mahdollisuutta ottaa käyttöön Progressive web apps (PWAs) -tekniikkaa, jonka avulla pyritään saavuttamaan samanlaista hyvää käyttökokemusta, johon käyttäjät ovat tottuneet erillisissä mobiilisovelluksissa.
- Saavutettavuuden parantaminen
  - Vuoden 2020 lopulla Finnan ja organisaatioiden omien saavutettavuusauditointien pohjalta kerättiin joukko saavutettavuusparannuksia, joiden toteuttaminen viedään loppuun.
  - Saavutettavuustestauksen tuominen yhä kiinteämmin teknisen kehityksen toimintatapoihin.
- Korkeakoulukirjastojen verkkokirjastomalli ja sähköisiin aineistoihin liittyvä käytettävyyden parantaminen (TP 1)
  - Jatketaan korkeakoulujen sähköisiin aineistoihin liittyvää käytettävyyden parantamista 2020 käytettävyysselvitysten pohjalta ja kehitetään korkeakoulukirjastojen verkkokirjastomallia yhteistyössä kirjastojen kanssa. (P1)
  - Selvitetään mahdollisuutta tutkimusjulkaisujen viittaustietojen hyödyntämisestä hakutoimintojen parantamiseksi.
  - Selvitetään Tiedejatutkimus.fi-palvelun tietojen hyödyntämisen mahdollisuutta Finnassa.
- Jatketaan toimijahakujen kehittämistä suunnittelemalla toimijoihin liittyvien hakujen yhtenäistämistä sekä selvittämällä toimijahakujen käyttöönoton mahdollisuuksia muissa organisaatioissa. (Käytössä KAVI:n ja Kansalliskirjaston Finna-hakupalveluissa)
- Jatketaan sektorikohtaista yhteistyötä yleisten kirjastojen verkkokirjastomallin kehittämisessä, museoiden aineistojen ja palveluiden tuomisessa ja arkistojen EAD 3:n ja Finna Tutkijasali -palvelun käyttöönotoissa.

08.02.2021

Finna.fi

- Finna.fi – etusivun ja sisältösivujen uudistuksen vieminen loppuun, mm. Finna.fi -organisaatiolistaus sivun päivitys ja siihen tuotavat dynaamiset sisällöt.
- Finna.fi:n ylläpitoon ja sen koordinointiin liittyvä selkiytyminen ja kehittäminen, kun sen sisältösivujen ja määrä kasvaa ja konsepti päivitetään.
- Finna.fi -Konseptista tehdään yhteenveto, joka käsitellään Finna-konsortiorhythmissä ja esitellään asiakasorganisaatioille. (P1)

2. Paras käyttökokemus

Suorempi pääsy itse digitaalisten kuvailukohteiden dataan mahdollistaa käyttökokemuksen parantamisen hakutoiminnoissa.

- 2021 lopussa jatketaan digitaalisten objektien tekstin indeksointiin liittyviä testejä julkaisuarkistojen aineistoilla. Teknisiä testejä jatketaan ja tehdään alustavalla käytettävyyden arviointi.
- Osa museoiden uusista kokoelmanhallintajärjestelmistä mahdollistaa kuvatiedostoihin liittyvän tiedon hyödyntämisen Finnassa. Tämän mahdollistaa kuvakokoon liittyvien hakutoiminnallisuuksien käyttöönoton rajatusti.

Parempien hakuehdotusten ja aineistojen välisten älykkäiden linkitysten perustana on uudistuvan kuvailun antamat mahdollisuudet. Tähän liittyen edistetään erityisesti tapoja hyödyntää ontologioita Finnan haussa ja suosittelussa

- 2021 tuodaan kansalliskirjaston Finna-hakupalveluun käyttäjille testattavaksi ontologioihin perustuvia hakuehdotuksia. Testin tuloksien analysoinnin jälkeen hakuehdotusten toimintaa kehitetään tarpeiden mukaan (P1)
- YSO-paikkojen hyödyntäminen aineistojen rikastamisessa. Tavoitteena saada mm. paikkatietoa, jota voidaan hyödyntää aineistojen hakemisessa karttarajauksella

Finnan käyttäjätileihin liittyvä uudistaminen on keskeisessä osassa käyttäjäkokemuksen parantamisessa. Tällä hetkellä eri käyttöliittymissä tai eri kirjautumistavoilla luotu tunnus tuottaa aina uuden käyttäjätilin.

- Käyttäjätilien uudistamiseen liittyvät alustava tekninen arviointi voidaan aloittaa vuoden lopussa

Saumaton siirtyminen Finnaan integroitujen erilaisten aineistojen ja palveluiden välillä on tärkeää hyvän käyttökokemuksen luomisessa. Vuonna 2021 jatketaan erityisesti mm. pääsyrajattuihin tietoihin (Finna Tutkijasali) ja oppimateriaalien (AOE) hakemiseen ja selailuun liittyvää integrointia saumattomaksi kokonaisuudeksi Finnan käyttäjäkokemusta. Ensimmäiset museoiden 3D aineistot, joita voidaan suoraan avata ja tarkastella Finna-käyttöliittymissä, julkaistaan.

08.02.2021

3. Edistämme tiedonsaantia ja elinikäistä oppimista.

Finnaa kautta löytyy vuonna 2021 erilaisia avoimia oppimateriaaleja monen tasoiseen oppimiseen elämän eri vaiheissa. Tavoitteena on mahdollistaa Finnasta löytyvien kulttuuriperintö- ja tiedeaineistojen helppo poimiminen ja muuttaminen uusiksi opetusvälineiksi. Yhteiskehittämishankkeessa CSC:n kanssa jatketaan avointen oppimateriaalien kirjastoon liittyvää kehittämistä. Sen keskeiset tavoitteet ovat saada Finnan aineistoista avoimia oppimateriaaleja ja toteuttaa pilottihanke, jolla mahdollistetaan Finnassa olevien aineistojen hyödyntäminen rajapintojen kautta jonkin oppilaitoksen oppimisalustassa.

Finna Tutkijasali -palvelussa tavoitteena on edetä pilotoimaan arkistojen, CSC:n ja Kansalliskirjaston yhteishankkeessa kehitettyä ratkaisua, joka tarjoaa hakumahdollisuuden suojattuihin aineistotietoihin. Keskeisinä uusina elementteinä ratkaisussa ovat vahva tunnistautuminen ja käyttötarkoituksen ilmoittaminen pääsynhallinnassa. Pilotointiin eteneminen edellyttää juridisen vastuunjaon selkiyttämistä. Pilotoinnin jälkeen Tutkijasali-mukaantuloa voidaan laajentaa uusiin organisaatioihin.

Finnan aineistojen kuratoinnin mahdollisuuksia vahvistetaan ja suosikkilista-toiminnallisuuden kehittämistä jatketaan. 2021 listojen hallinnan kehittämisessä pyritään ensisijaisesti ratkaisemaan ongelma, jossa organisaatioiden käyttöön tehtyjen listojen pysyvyys vaarantuu, kun ne ovat sidottuja yksittäiseen käyttäjätiliin. Loppuvuodesta suunnitellaan parempaa työkalua aineistojen kuratoimiseksi ja sisältöjen tuottamiseksi Finna.fi:hin ja muihin Finna-käyttöliittymiin. Nk. kokoelmatyökalu auttaa organisaatioita tuottamaan samanlaisia sisältökokonaisuuksia kuin Finna luokkahuoneessa.

Vuonna 2020 alkaneen työn seurauksena avoimia tutkimusjulkaisuja löytyy yhä kattavammin Finna.fi:stä ja niiden nostaminen esille on osa Finna.fi:n uudistumista. Vuonna 2021 palvelun avoimien julkaisujen tarjontaa kasvatetaan suomalaisten tiedelehtien Journal.fi:n tarjonnalla ja julkaisuarkistoaineistojen kattavaa saatavuutta kehitetään edelleen.

4. Yhdessä saavutamme enemmän.

Finnan kehittäminen parhaan käyttökokemuksen, elinikäisen oppimisen ja tiedonsaannin tavoitteiden saavuttamiseksi edellyttää digitaalisten kirjasto-, kulttuuri- ja tiedepalveluiden ekosysteemin vahvistamista. Uusien ratkaisujen ja konseptien kehittäminen perustuu sekä Finnaan osallistuvien organisaatioiden syvenevään yhteistyöhön, että muihin kumppanuuksiin ja verkostoihin kotimaassa ja kansainvälisesti. Vuonna 2021 Finna-konsortion kannalta keskeisiä kumppaneita ja verkostoja ovat erilaiset CSC:n ylläpitämät palvelut, kuten Avointen oppimateriaalien kirjasto ja Tiedejatutkimus.fi-palvelu, Tieteellisten seurain valtuuskunta, oppimisalustojen ylläpitäjät ja kehittäjät, Europeana, Time Machine -verkosto Suomessa sekä sektori- ja palvelurajat ylittävä digitaalisen kulttuuriperinnön pyöreä pöytä.

Seurataan useita Finnan kehityksen kannalta merkittäviä hankkeita: Jyväskylän kaupunginkirjaston hanke asiakastoimisesta kaukolainapalvelusta voi tuoda uusia

08.02.2021

mahdollisuuksia palvella Finna-verkkokirjastojen käyttäjiä. Varkauden museoiden hanke ratkoo mm. joukkoistamiseen ja Finnan ja taustajärjestelmän välisiin tietovirtoihin liittyviä kysymyksiä. Yleisten kirjastojen valtakunnallinen media-alustahanke tarjoaa mahdollisuuden kasvattaa Finnan roolia valtakunnallisten e-kirjastopalveluiden alustana.

5. Julkisuuskuva

Kansalliskirjasto viestii Finna.fi-palvelusta kohderyhmiä kiinnostavin ja heille hyötyä tuovin sisällöin. Viestintä on monikanavaista keskittyen sosiaalisen median lisäksi mediaviestintään, tapahtumiin ja verkkoviestintään.

Keskeisiä kohderyhmiä vuonna 2021 ovat opettajat, harrastajaryhmät ja muut kulttuuri- ja tiedeaineistoista kiinnostuneet sekä tutkijat ja korkeakoulutoimijat. Viestintä pohjautuu Finnan visioon, jonka pohjalta luodaan uusi strateginen viestintäsuunnitelma.

Finnan viestintää ja markkinointia suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä kaikkien mukana olevien organisaatioiden kanssa. Tuemme Finnan käyttöönottavia sekä mukana olevia organisaatioita niiden viestinnässä. Pyrimme entisestään kasvattamaan yhteistä Finna-markkinointia mm. tarjoamalla viestintämateriaaleja ja järjestämällä työpajoja, joissa viestinnästä ja markkinoinnista vastaavat voivat jakaa kokemuksiaan ja osaamistaan.

Markkinoinnin ja viestinnän painopisteet:

- Finnan markkinointi oppimisen palveluna: Luokkahuone ja avoimet oppimateriaalit
- Finna Tutkijasalin lanseeraus ja Finna arkistoasiakkaan palveluna
- Avoimet tiedejulkaisut ja muut uudet Finna.fi:n aineistot
- Uuden vision mukainen strateginen viestintäsuunnitelma
- Finnan vastuullisuudesta viestiminen
- Hakukonemarkkinoinnin laajentaminen
- Kriisiviestintävalmiuksien kehittäminen

08.02.2021

Organisointi ja resurssit

Työn ohjaus, organisointi, roolit ja vastuut

Kansalliskirjaston koolle kutsuma **Finna-konsortioyhmä** toimii Finnan toimintaa ja kehitystä linjaavana ohjausryhmänä. Ryhmässä ovat edustettuina palvelun omistaja (Kansalliskirjasto), osallistuvien organisaatioiden sektorit, Avointen oppimateriaalien palvelu, sekä erilaiset intressiryhmät. Konsortioyhmän tavoitteet, tehtävät ja työskentely kuvataan ryhmän säännöissä ja Finna-konsortion toimintaperiaatteissa. Ajantasaiset tiedot konsortioyhmän jäsenistä ja toiminnasta löytyvät Finnan wiki-ympäristöstä.

Tekninen kehitys toteutetaan **ketterän kehityksen menetelmillä** ja se toimii tiiviisti sidoksissa kehitystehtävien suunnittelun kanssa, josta suurin osa on käytettävyytyötä.

Finna-palveluyksikön toimintaa ohjaavat yksikön sisällä sen esimies ja kehittämispäällikkö yhteistyössä toiminnan eri osa-alueiden vastuuhenkilöiden kanssa. Toiminnan osa-alueet ovat: käytettävyytyö, palvelusuunnittelu & asiakasyhteistyö, tekninen kehitys, palvelupiste ja viestintä.

Finna palveluiden ja kehityksen lähin ohjaava taho on Finna-yksikön sisäinen **koordinaatioryhmä**. Koordinaatioryhmään kuuluvat Finna-palveluiden esimies (Bjarne Beckmann), kehittämispäällikkö (Erkki Tolonen), johtava palvelusuunnittelija (Maria Virtanen), johtava käytettävyyssuunnittelija (Riitta Peltonen) ja johtava viestinnän asiantuntija (Heidi Mustajoki). Finnan **laajennettuun koordinaatioryhmään** kuuluu edellä mainittujen lisäksi myös palvelualueen johtaja (Kristiina Hormia-Poutanen). Laajennettu koordinaatioryhmä kokoontuu useamman kerran vuodessa ja se voidaan kutsua myös tarpeen mukaan koolle käsittelemään tunnistettuja suurempia muutoksia tai muutostarpeita, sekä muita palveluun ja kehittämiseen liittyviä keskeisiä asioita.

Asiakaskentän laajuuden vuoksi Finnan palveluyksikön sisältä on lisäksi nimetty erilliset **sektorivastaavat**. Tarkoituksena on, että sektorivastaavat tietävät kyseisen sektorin yleistilanteen ja toimivat tiedon välittäjänä oman sektorinsa ja Finnan kehittäjien välillä. Sektorivastaavuuksiin liittyviä tehtäviä jaetaan tarpeiden ja resurssien mukaan. Kullekin seuraavista sektoreista on nimetty oma sektorivastaava: yleiset kirjastot, korkeakoulukirjastot, museot ja arkistot.

08.02.2021

Palveluun osallistuvat Kansalliskirjaston työntekijät vuonna 2021

Kansalliskirjaston Finna-palveluissa on vuonna 2021 käytössä n. 27 htv. Uudet lisärahoitusta saavat hankkeet ovat tuoneet myös uusia työntekijöitä. Joihinkin työpaketteihin osallistuu asiantuntijoina muita Kansalliskirjaston kirjastoverkkopalveluiden (KVP) työntekijöitä. Osa työstä voidaan toteuttaa myös ostotyönä, jolloin työhön voi osallistua myös ulkopuolisia konsultteja.

Suoritustapa ja työmenetelmät

Kehitystyötä tehdään ketterää kehitystapaa soveltaen. 2021 Finnasta julkaistaan uusi kehitysversio n. kerran kuukaudessa. Kehitysjaksojen sisältöä suunnitellaan käyttäen pohjana tämän toimintasuunnitelman tavoitteita ja jäsenystä. Tavoitteita tarkennetaan ja muokataan asiakasyhteistyössä, asiakaspalvelussa, käytettävyydessä ja ydinpalvelun hallinnassa esiin nousseiden tarpeiden mukaan. Kehityksessä joudutaan lisäksi reagoimaan ulkoisen teknologiympäristön muutoksiin, joista yleisimpiä ovat avoimenlähdekoodin komponenttien muutokset, erityisesti VuFind:n (vufind.org) kehitys.

Työpaketit

Vuoden 2021 työpaketit on lueteltu alla olevassa taulukossa. Työpakettien kesto voi ylittää vuosittaisen toimintasuunnitelman pituuden ja jatkua seuraavana vuonna.

Työpaketti	Nimi
TP 1	Korkeakoulukirjastojen sähköiset aineistot
TP 2	Avoimet oppimateriaalit -jatkohanke
TP 3	Tutkijasalipalvelun lanseeraus ja NKR jatkokehitys
TP 4	Ontologioiden hyödyntäminen
TP 5	Asiakaspalvelun kehittäminen
TP 6	Asiakasviestinnän kehittäminen
TP 7	Europeana-aggregoinnin ja Formula-palvelun kehittäminen

Kullakin työpaketilla on vastuuhenkilö (työpakettivastaava) ja nimettyjä muita resursseja.

08.02.2021

Riskit ja niihin varautuminen

Riskianalyysi

Tähän on poimittu kriittisimmiksi arvioidut riskitekijät palvelun kehittämisen ja työpakettien kannalta.

Riskiarvioita päivitetään jatkuvasti ja niitä käsitellään koordinaatiokokouksissa ja laajennetuissa koordinaatiokokouksissa. Merkittävät uudet riskit käsitellään myös konsortiorryhmän kokouksissa. Vuonna 2021 riskeistä pitäisi erityisesti huomioida seuraavat:

- Isojen uusien lisärahoitusta saavien hankkeiden (Näyttö- ja käyttörajattujen aineistojen Finna-tutkijasali ja avoimet oppimateriaalit Finnassa) kehittäminen hidastuu, jonka syitä voivat olla mm. juridiset epäselvyydet, palveluiden omistajuuskysymykset, käytettävyytyön ja finna.fi konseptin monimutkaisuus, tai aineistojen tuontiin liittyvien teknisten ongelmien vuoksi
- Palvelukonseptin hallinta on hankalaa, kun käyttäjien ja organisaatioiden määrä kasvaa
- Finnan käyttöliittymiin ja rajapintoihin tulee aineistoja ja muita sisältöjä, jotka heikentävät palvelun luotettavuutta. Tällaista sisällön riskit ovat suurimmillaan mm. asiakkaitten kirja-arvosteluissa, integroiduissa kansikuvapalveluissa, tai haravoitavissa aineistoissa, joita tuotetaan käyttäjien toimesta, esim. avointen oppimateriaalien kirjasto.

Riskin kuvaus	Toiminta ja vastuutaho riskin toteutuessa	Toimenpiteet riskin toteutumisen ehkäisemiseksi	Todennäköisyys 1 = pieni 2 = keskitaso 3 = suuri	Vaikutus 1 = pieni 2 = keskitaso 3 = suuri
Infrastrukturi ja järjestelmäkehitys				
Tietoturva ja tietovuodot	Kansalliskirjasto: tekninen kehitystyö	Otetaan huomioon kehitystyössä, testaamisessa ja hallintaliittymän käytön suunnittelussa. (Uhkakuvamallinnus CSC:n ja KK:n asiantuntijoiden kanssa. Palvelun tekninen kehittäminen)	2	3
Suunniteltuja järjestelmän toiminnallisuuksia ja ominaisuuksia ei pystytä toteuttamaan suunnitellussa aikataulussa.	Kansalliskirjasto: kehittämispäällikkö, esimiehet	Huolellinen suunnittelu, seuranta, asioiden priorisointi ja muutosten hallinta: tuotehallinnan kehittäminen ja odotusten hallinta riittävällä asiakasviestinnällä.	3	2

08.02.2021

Kehityksessä keskitytään kokonaisuuden kannalta epäoleennaisiin asioihin.	Kansalliskirjasto: kehittämispäällikkö	Kehitystarpeiden priorisointi. Palvelukonseptin hallinta, esim. kansallisen näkymän ja muiden näkymien suhde kokonaisuudessa: tuotehallinnan kehittäminen ja odotusten hallinta riittävällä asiakasviestinnällä.	1	2
Finnan käyttöliittymiin ja rajapintoihin tulee aineistoja ja muita sisältöjä, jotka heikentävät palvelun luotettavuutta. Aineistot ja sisällöt voivat tulla haravointien tai muiden rajapintojen kautta	Kansalliskirjasto: (kehittämispäällikkö, esimiehet) Mukana olevat organisaatiot ja yhteistyökumppanit	Sopimukset ja yhteistyö mukana olevien organisaatioiden ja taustajärjestelmien omistajien kanssa. Huomiointi kehitystyössä ja siihen liittyvissä uhkakuvamallinnuksissa.	3	3
Aineistojen kattava saatavuus				
Museo- ja arkistojärjestelmien rajapinnat estävät museoiden ja arkistojen mukaantulon. Vuonna 2021 AHAA järjestelmä.	Kansalliskirjasto, museot ja arkistot	Yhteistyö hankkeiden ja yksittäisten organisaatioiden kanssa.	3	3
Ulkoiset sopimukset eivät mahdollista aineistojen tuomista Finnaan / julkaisua CC0:na.	Osallistuvat organisaatiot, Kansalliskirjasto	Oikeuksien selvittäminen ja neuvottelu. Yhteistyö kansallisten ja kansainvälisten toimijoiden kanssa.	1	3
Yhteistyöverkostot				
Keskeiset toimijat ja sektorit voivat alkaa irtautua Finnasta ja rakentavat verkkopalveluratkaisuja keskittyen omiin tarpeisiin huomioimatta yhteistä infrastruktuuria.	Kansalliskirjasto, Finna-konsortio, OKM	Asiat, jotka taustalla ja jotka edellyttävät toimenpiteitä: Järjestelmähankkeissa ei anneta riittävä painoa yhteentoimivuuteen kansallisten infrastruktuurien kanssa. (Konsortion jäsen, joka hankkii järjestelmää) Finna-palvelu ei pysty vastaamaan yhtäaikaan kaikkien sektoreiden ja organisaatioiden sähköisten palveluiden kehittämistoiveisiin, jotka voivat olla etäällä toisistaan. (Kansalliskirjasto: priorisointi ja viestintä) Uusien järjestelmien hankinnassa kaupallisten tarjoajien intresseissä ei ole tarjota järjestelmää, joka	3	3

08.02.2021

		<p>kytkeytyy Finnaan ja hyödyntäisi sitä käyttöliittymänä. (Konsortion jäsen)</p> <p>Koska Finnassa on vain organisaatioiden kuvailutietoa, eikä reaaliaikaista ja tarkkaa mm. teknistä tietoa aineistoista, palvelu ei välttämättä pysty aina tuottamaan samoja käyttäjille arvokkaita hakuominaisuuksia kuin mikä taustajärjestelmissä on mahdollista (Kansalliskirjasto: Palvelusuunnittelu, käytettävyytyö, viestintä, tekninen kehitys)</p>		
<p>Keskeiset toimijat eivät tule mukaan asiakasliittymään</p> <p>Puutteet lisensioidun aineiston palvelukokonaisuudessa</p> <p>Finna ei vastaa yleisten kirjastojen palvelukonseptia</p>	<p>OKM, Kansalliskirjasto, Finna-konsortio</p>	<p>Toimitaan yhteistyössä (verkon sitouttaminen), viestintä: palvelun profilointi ja markkinointi.</p>	1	3
Loppukäyttäjät				
<p>Finnan sisältö/toiminnallisuudet eivät täytä loppukäyttäjien tarpeita.</p> <p>Käyttäjät eivät käytä Finnaa ja organisaatiot tarjoavat muita palveluita loppukäyttäjilleen.</p>	<p>Kansalliskirjasto, osallistuvat organisaatiot, työryhmät</p>	<p>Yhteistyö käyttäjien kanssa, konsortion sitoutuminen, metatiedon avaaminen (mahdollistaa uudet sovellukset ja palvelut), palvelun markkinointi.</p>	2	2
<p>Finnan toiminnallisuus ei korvaa olemassa olevien järjestelmien toiminnallisuutta.</p>	<p>Kansalliskirjasto, osallistuvat organisaatiot, työryhmät</p>	<p>Yhteistyö osallistuvien organisaatioiden kanssa, käytettävyytyö</p>	2	2
Palvelun kehittämisen hallinta				
<p>Järjestelmäkehityksen tai asiakaspalvelun henkilöresurssit vähenevät syistä, joita on vaikea ennakoita</p>	<p>Kansalliskirjasto: esimiehet, kehittämisspäällikkö</p>	<p>Kehitystarpeiden ja mukaantulojen uudelleen priorisointi. kehitettävien ominaisuuksien karsiminen ja muutokset tuotehallinnassa.</p> <p>Kehittämissyhteistyön ja ulkopuolisen kehittämisen mahdollisuudet tarkistetaan.</p>	3	3

08.02.2021

Osaaminen/vastuut ovat yksittäisillä henkilöillä, poissaolot yms. vaikuttavat palveluun	Kehittämispäällikkö ja esimiehet	Ketterä kehitys työskentelytapana, työskentelyn sekä ratkaisujen dokumentointi. Roolien ja prosessien kehittäminen, osaamisen pitkäjänteinen kehittäminen, koulutus, lisäresursointi.	2	3
Palvelun toimintavarmuus heikkenee käytön ja aineistojen lisääntyessä.	Kehittämispäällikkö, esimiehet, CSC, tekninen kehitys	Käytön ja indeksin kasvun seurannan parantaminen. Laitekapasiteetin skaalaaminen riittävän isoksi. Palvelinohjelmiston kehittäminen tarpeita vastaavaksi.	2	3
Palvelun hidas toimivuus, hitaat vasteajat, ohjelmiston toimivuuteen liittyvien ongelmien ratkonta	CSC ja KK:n Finna palvelun tuki ja ylläpito	Palvelun tekninen valvonta (CSC), raportointi, teknisen toimivuuden kattava testaus.	1	3
Finna hyötyjä ei pystytä mittaamaan ja osoittamaan: rahoituksen pieneneminen	Kansalliskirjasto, osallistuvat organisaatiot	Tunnuslukujen kerääminen, analysointi ja esittely sekä kehittäminen yhteistyössä konsortion jäsenten kanssa.	1	2

08.02.2021

Sanasto

AHAA-hanke

AHAA-hankkeessa luodaan arkistojen yhteinen hakemistopalvelu, joka kattaa erityyppisen aineiston kuvailutiedot. Aineistot voivat olla sekä perinteisiä että digitaalisia. Palvelu tarjoaa arkistoille työkalun aineistojen kuvailu- ja järjestämisprosessin tueksi sekä erilaisia raportointitoimintoja sekä mahdollisuuden rakentaa uusia palveluita hakemistopalveluun talletettujen tietojen perusteella. Lisäksi palvelu tarjoaa tukea loppukäyttäjän tuottamalle kuvailutiedolle.

Finna-palvelu

Finna-palvelu on luotu osana opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan Kansallinen digitaalinen kirjasto -hanketta vuosina 2008–2017. Palvelua kehitetään edelleen yhtenä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan yhteisistä palveluista osana avoimen tutkimustiedon ja digitaalisen kulttuuriperinnön toimintapolitiikkaa ja siihen liittyvää kokonaisarkkitehtuuria.

Finna

Finna-palvelussa on kaksi erillistä palvelua: kansallinen näkymä ja organisaationäkymät, jotka ovat loppukäyttäjille tarkoitettuja verkkopalveluja. Osoitteessa www.finna.fi oleva kansallinen näkymä kokoaa kirjastojen, arkistojen ja museoiden aineistot ja integroidut verkkopalvelut samaan hakuliittymään. Organisaationäkymä-palvelu tuottaa osallistuville organisaatiolle työkalun ja infrastruktuurin, jonka avulla ne voivat luoda omiin tarpeisiinsa räätälöityjä hakuliittymiä. Tässä he voivat käyttää hyödykseen Finna-indeksiin haravoitua aineistoa ja näkymien luomiseen tarkoitettuja työkaluja.

Finna-indeksi

Sisältää Finnaan haravoidut arkistojen, kirjastojen ja museoiden avoimet metatiedot.

Finna Tutkijasali, Ks. Näyttö- ja käyttörajoitteiset aineistot (NKR)

FINTO

Finto-palvelun tavoitteena on luoda pysyvä, keskitetty, Kansalliskirjaston ylläpitämä ontologiapalvelu, joka tarjoaa standardit tavat ontologioiden julkaisulle ja käyttöönotolle eri sovelluksissa. Lisäksi Finto-palvelu kehittää Yleistä suomalaista ontologiaa YSOa ja kokoaa YSOsta ja erikoisalojen ontologioista muodostuvan KOKOn. Finto on syntynyt opetus- ja kulttuuriministeriön, valtiovarainministeriön ja Kansalliskirjaston yhteisenä projektina.

Formula

Formula on Kansalliskirjaston ylläpitämä, 2012 käyttöönotettu palvelu, jonka avulla suomalaisten arkistojen, kirjastojen ja museoiden aineistoa välitetään Europeanaan. Formula-ohjelmisto perustuu avoimen lähdekoodin tuotteeseen. Palvelussa aineistontarjoajan metatieto muunnetaan yhteistyötä tehden Europeanan edellyttämään muotoon, ja Kansalliskirjasto asettaa muunnetun metatiedon Europeanan haravoitavaksi.

Hallintaliittymä

Käyttöliittymä, jolla Finnaan osallistuvat organisaatiot ylläpitävät Finna-käyttöliittymiä l. näkymiä.

Keskitetty indeksi

Keskitetty indeksi on laaja elektronisen aineiston, eli pääasiassa e-artikkelien, -lehtien ja -kirjojen, indeksi. Se sisältää sekä avointa että lisensoitua aineistoa. Keskitettyinä indeksinä käytetty Primo Central Index muuttuu Central Discovery Index:iksi 2020 aikana.

08.02.2021

Melinda

Melinda on kansallinen metatietovaranto ja kirjastoille tarkoitettu **palvelu**. Se kokoaa kirjastoaineistojen kuvailevat metatiedot yhteen paikkaan ja tarjoaa ne hyödynnettäviksi yhdestä paikasta. Tietojen keskittäminen säästää työtä ja kustannuksia kirjastoissa sekä mahdollistaa asiakkaiden paremman palvelemisen.

Näyttö- ja käyttörajoitteiset aineistot (NKR)

”Näyttö- ja käyttörajoitteiset aineistot” ilmauksella tarkoitetaan hanketta, jonka ensimmäisessä vaiheessa (2019-2021) pyritään ensisijaisesti ratkaisemaan arkistojen käyttäjien tarve päästä hakemaan aineistoja, joiden hakeminen edellyttää jonkinasteista käyttö lupaa, tai käytön seuraamista. Hankkeen myöhemmissä vaiheissa selvitetään myös, miten ja kenen vastuulla on käyttörajoitteisten aineistojen pääsynhallinnan ratkaisut. Lisäksi NKR:stä pyritään tekemään yleiskäyttöinen ratkaisu, jota tukee uusi yhteinen kokonaisarkkitehtuuri ja sitä pystyy periaatteessa hyödyntämään kaikki Finnassa mukana olevat organisaatiot. NKR-järjestelmän rakentamisen päävastuu on CSC:llä ja se integroidaan tiiviisti Finnaan, josta tulee sen asiakaskäyttöliittymä. Käyttäjille NKR-ratkaisun tuomat uudet palvelut lanseerataan vuonna 2021 nimellä *Finna Tutkijasali*.

Kookos ja MuseumPlusRIA

Kookos on useiden museoiden yhteinen kokoelmanhallintapalvelu, joka on toteutettu **MuseumPlus^{RIA}** järjestelmällä. Palvelun taustalla on vuonna 2015 päättynyt Museo 2015 hanke. Kookos -palvelun omistaja on Museoliitto.

PAS-palvelut

Kulttuuriperintö-PAS:n avulla toteutetaan digitaalisten kulttuuriaineistojen ja tutkimusaineisto-PAS:n avulla tieteellisten tutkimusaineistojen hyvin pitkän ajan säilyttäminen. Palvelujen taustalla on sama PAS-ratkaisu, mutta niiden asiakaskunnat ja aineistot ovat erilaisia. Säilyttäminen sisältää bittien säilyttämisen sekä niiden todellisen käyttökelpoisuuden varmistamisen yli tiedostomuotojen, ohjelmistojen, laitteistojen ja organisaatioiden muutosten. Palvelu sisältää PAS-ratkaisun, jolla tekninen säilytys toteutetaan. PAS-palvelun käyttö edellyttää, että aineisto on hyväksyttävissä tiedostomuodossa, siitä on riittävästi metadataa ja että siihen siirrettävä aineisto on muodostettu määrämuotoisiksi paketeiksi. Aineistojen omistus säilyy siirtävällä organisaatiolla; aineiston hoidosta ja siihen liittyvästä työnjaosta sovitaan aina erityisellä säilytys sopimuksella.

RDA

RDA-projektin tavoitteena on uudistaa kuvailua ja metatiedon rakennetta kirjastosektorilla. Tarkoituksena on vastata digitaalisen toimintaympäristön ja julkaisemisen uusien muotojen asettamiin vaatimuksiin tietoaineistojen kuvailemiselle, esittämiselle ja käytölle verkossa. Projekti liittyy kansainväliseen kirjastoalan kehitykseen, jossa kirjastoala uudistaa parhaillaan standardejaan ja formaattejaan taatakseen metatiedon yhteentoimivuuden ja linkitettävyyden.

SFX

Linkitysjärjestelmä, joka luo linkit vapaisiin tai kirjastojen lisensioimiin kokoteksteihin ja kirjakokoelmien saatavuustietoihin niin, että käyttäjän näkyville saadaan aina ajantasaiset linkit sellaisiin haetun aineiston kopioihin, joihin kirjastolla on käyttöoikeus. SFX:n avulla Finnan loppukäyttäjä saa suoraan luettavaksi oman organisaationsa lisensioimia tieteellisiä julkaisuja.

VuFind

VuFind on Villanovan yliopistossa kehitetty avoimen lähdekoodin asiakasliittymäohjelmisto, jota käytetään Finnassa.